

Minnesanteckningar PGF 9 juni 2021

Inledning

Ida Ragnarsson, ordförande, öppnade mötet och önskade alla välkomna. Därefter följde en genomgång av minnesanteckningar från förra mötet. Forumet beslutade att godkänna minnesanteckningarna.

Ragnarsson meddelade att hon har fått en ny tjänst och därför kommer att lämna uppdraget som ordförande i PGF och att det därför under senare delen av mötet skulle väljas en ny ordförande.

Ragnarsson informerade även om att nomineringen inför PGF 2022 är öppen och uppmanade alla, vars mandatperiod går ut 2021 och som har intresse av att fortsätta sitt deltagande, att nominera sin organisation.

Återkoppling från Regeringskansliet

Marie Ericsson, Kulturdepartementet, tog vid och återkopplade kring arbete med att förankra dialogen i PGF inom Regeringskansliet.

Det har gjorts en tydlig återkoppling utifrån det senaste PGF-mötet med den politiska ledningen. Detta via en informationspunkt under den veckovisa avstämningen där statssekreterare och politiskt sakkunnig deltar. Statssekreteraren hade sedan möjlighet att själv återkoppla med övriga statssekreterare under gemensamma möten med bland annat Elisabeth Backteman, statssekreterare hos inrikesminister Mikael Damberg, som själv närvarade under senaste PGF-mötet.

Återkoppling har även skett till IDA-gruppen i enlighet med propositionen [En politik för det civila samhället](#) (Prop. 2009/10:55). IDA-gruppen består av tjänstemän från samtliga departement som berörs av civilsamhällesfrågor, där det informeras inför samt efter varje PGF-möte. En fråga som särskilt lyftes i det mötet var kring IOP:er och sociala företag och om det har funnits fler eller färre sådana uppdrag under pandemin. Detta eftersom det finns ett antal utredningar som berör frågan.

Redovisning av dialogen i PGF har även gjorts för generaldirektör för MUCF i Regeringskansliets och myndighetens månatliga avstämningar.

Planeringsgruppen introducerar dagens tema

Carl-Johan Friman, Kulturdepartementet, introducerade dagens tema som var "hur att verka för ett öppet debattklimat – insatser mot hot och hat". Det är ett stort problem när yttrandefriheten inskränks på grund av påhopp och kränkningar och det påverkar i förlängningen demokratin. Det utgör även problem för föreningar som bygger sin idé på att vara en aktör i demokratin. Planeringsgruppen menade att även om det pågår samtal på området så kan det saknas kunskap. Därför ville planeringsgruppen undersöka kunskapsläget och söka efter eventuella vita fläckar på kartan vad gäller situationen för civilsamhället.

Ett annat spår för dagens samtal var vad som sker när personer utsätts för hat och hot – metoder för att bemöta hot och hat, hur man kan agera och vilket stöd som finns från andra aktörer.

Friman informerade även om att regeringen nyligen get MUCF i uppdrag att kartlägga omfattning och konsekvenser av trakasserier, hot och våld riktat mot det civila samhällets organisationer. MUCF har också tidigare tittat på området.

Under PGF 2017 och 2019 berördes liknande frågor. Då kretsade samtalet kring behovet av att utveckla kunskapen kring hot och hat, strategier för att bemöta detta samt frågan om stöd till civilsamhället i arbetet med dessa frågor. Under samtalen 2017 och 2019 lyftes även frågan om självzensur som ett resultat av hot och hat, det offentliga ansvar för debatten samt metoder och stöd internt inom civilsamhället för att hantera detta. PGF den 9 juni 2021 ämnade att ta vidare diskussionen med utgångspunkt i det som diskuterats tidigare, med fokus på kunskap och bemötande.

Begreppen hot och hat är inga juridiska termer och hot och hat är inte heller alltid brottsliga handlingar, även om det många gånger kan kännas kränkande eller obehagligt för den som drabbas. Planeringsgruppen valde att under samtalet den 9 juni utgå från definitionen av hot och hat i [Förordningen \[2018:32\]](#) om statsbidrag för insatser som motverkar hot och hat i det offentliga samtalet.

Samtal med Kultur- och demokratiminister Amanda Lind

Kultur- och demokratiminister Amanda Lind var inbjuden till mötet för att samtala om problematiken kring hat och hot. Samtalet utgick från ett antal frågor ställda av planeringsgruppen. Frågorna med tillhörande svar redovisas nedan.

Hur ser du som demokratiminister och ansvarig för politiken för det civila samhället på att hot och hat drabbar aktörer inom civilsamhället?

Hot och hat är en av de frågor som ministern engagerar sig mest i. Civilsamhället är en stark och bärande del av demokratin, inte minst med rollen som röstbärare. Om det starka och självständiga civilsamhället tystnar är det i förlängningen ett hot mot demokratin. Det gäller alla som är bärare av yttrandefrihet – företrädare för det civila samhället men också exempelvis konstnärer, journalister och förtroendevalda. Som framgår i [LSU:s rapport](#) är det framtidens demokrati som måste försvaras. Problemet med att vissa grupper tystas måste tas på allvar från hela samhället, även så för regering och politikerna.

Vad gör ni för att motverka hat och hot?

Regeringen har vidtagit en rad åtgärder redan men det finns mycket kvar att göra. Regeringen har sedan 2017 jobbat utifrån en handlingsplan för hot och hat – [till det fria ordets försvar](#). Handlingsplanen vilar på flera ben: förebyggande, stöd och stärkt rättsväsende. Kunskap är en viktig del i detta arbetet för att ta fram rätt insatser.

Exempel på insatser som regeringen har riktat mot civilsamhället är bland annat de sex miljoner kronor som fördelats via MUCF genom två förordningar om statsbidrag och gick till civila samhället för olika typer av projekt som motverkar hot och hat. Även säkerhetsbidraget från Kammarkollegiet är ett exempel på åtgärd som riktas till organisationer inom civilsamhället som bedriver verksamhet och som riskerar att drabbas av hot, våld eller trakasserier. Till detta hör även att rättsinstanserna och polismyndigheten har tillräckliga resurser för att jobba effektivt inom området. Som nämndes tidigare under mötet har regeringen även gett MUCF i uppdrag att göra en kvantitativ kartläggning med syfte att ta fram kunskap på området. Detta ska redovisas senast den 21 mars 2022.

Hat och hot är en omfattande fråga som vidrör många pågående satsningar, så som *Demokratin 100 år*-arbetet och Brottsoffermyndighetens uppdrag att utveckla sitt stöd till drabbade. Även nätjättarna och deras ansvar i frågan är under diskussion där regeringen jobbar på EU-nivå för att undersöka om vissa regleringar kan skärpas. Regeringen kommer ha en dialog kommande vecka med företrädare från de större företagen och företrädare från civilsamhället.

Hur kan man egentligen bemöta hot och hat, ska man samtala med alla eller ska vissa uteslutas i samtalet?

Vi har en vidsträckt yttrandefrihet i Sverige. Debattens vågor måste gå höga och det är av vikt att inte blanda ihop hot och hat med meningsskiljaktigheter. På samma sätt är det viktigt att urskilja och uppmärksamma den respektlösa samtalstonen och personangreppen. Vi har alla ett ansvar för hur vi uttrycker oss inte minst på sociala medier, inte minst förtroendevalda och ledande politiker. Exempelvis genom att ta ansvar för sina egna kommentarsfält och att motverka en normalisering av hat och hot. Det handlar mycket om att vi behöver ha en etisk diskussion om vilket samtalsklimat vill vi ha för att undvika att människor skräms till tystnad när gränserna överskrids.

Åsiktsskillnad är en viktig del i samhället. Vi måste kunna byta åsikter som ligger långt ifrån varandra utan att det kallas polarisering bara för att man har en motstående åsikt i frågan. Det finns dock olika tendenser och strömningar som kan förstärka en polarisering, exempel ökad ojämlikhet och upplevda orättvisor. Därför är det viktigt att inte bara prata om hur vi uttrycker oss i debatten utan att också om att värna de kärnfundament som vår demokrati är uppbyggd av, exempelvis hög tillit till samhällsinstitutioner i Sverige, att alla har verktyg och redskap att kunna uttrycka sig och uppmana till en bred delaktighet. Det är värden som inte kommer av sig själv utan kräver ett aktivt arbete och är viktigt för att alla ska känna att de har möjlighet att komma till tals och inte vara en passiv åskådare av demokratin.

Vad gäller nätjättarna finns en oro för en privatisering av det offentliga rummet. Hur ser planerna ut kring detta generellt och särskilt när det gäller hot och hat i det offentliga samtalet?

Nätjättarna är redan en del av vår demokratiska infrastruktur genom att möjliggöra sänkta trösklar för att kunna delta i det offentliga samtalet. Men deras algoritmer gynnar vissa känslor och åsikter som får stor spridning. Vi måste förhålla oss till dessa komplexa frågor. Man får inte glömma att nätjättarna är privata aktörer men de behöver ta ett särskilt ansvar och här kommer arbetet i EU in som en viktig komponent för att få till en enhetligt reglering. Både hur rena olagligheter ska kunna tas bort snabbare men också för att öka transparensen; att användarvillkoren blir tydliga och att beslut kan överklagas.

När det gäller det breda arbetet kring hot och hat i det offentliga samtalet behövs ett mer systematiskt arbete. Arbetet är igång, mycket viktigt har redan gjorts och det finns en ökad medvetenhet kring frågan vilket är en ingrediens för förändring. Det är dock viktigt med ett helhetsperspektiv – vi behöver det förebyggande men måste också se till att vi har en ändamålsenlig lagstiftning och ett välfungerande rättsväsende. Där ingår även att utsatta ska veta var de kan vända sig. Det är särskilt en utmaning för åtminstone delar av det civila samhället som inte har lika stora resurser som exempelvis stora företag eller kommuner. Där finns förhoppningar om att uppdraget till MUCF ska bidra med mer information och riktlinjer kring kommande insatser.

En annan viktig utredning som tillsatts är den om det straffrättsliga skyddet, som ska se över om straffen behövs skärpas när brott begås mot någon som utövar sin yttrandefrihet. Där är journalister särskilt utsatta men utredningen har också utrymme att titta på andra röstbärare.

Polismyndigheten fyller också en viktig funktion och har gjort mycket för att utveckla sitt arbete, så som särskilda demokrati- och hatbrottsutredare i samtliga regioner. Det är fortsatt viktigt att uppmuntra utsatta att anmäla, för att vi inte ska få ett mörkertal kring detta.

Finns det ambitioner att öka samarbetet med skolväsendet och utbildningen för att förankra frågan på gräsrotsnivå?

Inom skolan berörs redan de här frågorna. Det finns ett pågående arbete inom media- och informationskunnighet och där ingår vissa delar om att hantera den digitala miljön där hot och hat förekommer. Men det är inte nödvändigtvis därifrån som hotet och hatet kommer och det visar också på vikten av insatser som når fram till grupper som inte nås via de vanliga

kanalerna. I skolan har det även gjorts särskilda insatser när det gäller rasism och antisemitism. Dessa frågor hänger delvis ihop, och det är viktigt att dessa tendenser fångas upp i skolmiljön.

Ungdomsorganisationerna har också en viktig roll i detta eftersom de kan nå ut brett till unga och erbjuda ungdomar att engagera sig på ett konstruktivt sätt. Där har regeringen stärkt stödet till ungdomsorganisationerna under pandemin som också sträcker sig framåt. Det offentliga har en stor roll, men det breda civilsamhället fyller en väsentlig funktion för att nå ut brett med dessa frågor och verka förebildligt.

Ingår konsekvenser av covid och hot och hat i rapporten som MUCF tar fram? Exempelvis vad det inneburit att inte kunna ses fysiskt och ha en annan typ av reflekterande samtal.

Detta ingår inte i MUCF:s studie. Däremot har konsekvenserna av pandemin diskuterats i många andra forum. Å ena sidan har digitaliseringen som kom som en effekt av pandemin bidragit till sänkta trösklar för deltagande i många fall. Men med det sagt så har mycket av civilsamhällets verksamhet påverkats i grunden, röstbärrollen har fått stå tillbaka och många andra frågor har kommit i skymundan. Vi behöver inte bara en återstart av ekonomin utan också av demokratin och de demokratiska samtalen.

Går det att säga någonting om vilka andra departement som arbetar med frågan om hat och hot?

Det finns ett antal ministrar som är engagerade i frågan utifrån olika perspektiv, och det förekommer samtal kring detta med bland annat justitie- samt civilministern. För demokratifrågor med internationell karaktär förs samtal med utrikesministern samt ministern för internationellt utvecklingssamarbete, som båda är engagerade i demokratifrågor och civilsamhället som röstbärare. Även utbildningsministern arbetar med frågan, eftersom skolan är en viktig del i arbetet med demokratistärkande insatser. Det visar på bredden i frågan och att den berör allt från lagstiftning till förebyggande insatser samt internationella händelser.

Hur ter sig utbytet mellan departementen och hur kan vi som organisationer stötta med kunskap och erfarenhet i frågor som rör flera departement?

När det gäller frågor som rör ett specifikt departement är det just det departementet man bör vända sig till, däremot är det alltid viktigt att ha en aktiv dialog med fler ministrar och departement samtidigt. Allt som sägs i exempelvis PGF sprids självklart vidare, men det är ändå viktigt att bygga förståelse och lyfta frågorna med fler ministrar. Det underlättar regeringens gemensamma arbete. Det finns också interna arbetsgrupper mellan statssekreterare och olika departement när det gäller horisontella frågor. Regeringssammanträden är också ett viktigt forum för att lyfta frågor för att skapa ett ägandeskap inom hela regeringen.

Hur ser beslutsprocessen kring bidrag ut? Alltså, hur tas beslut kring vilket departement som äger en budgetprocess när det gäller bidrag kring exempelvis covid eller hot och hat?

Vad gäller särskilda stöd och framförallt krisstöd så görs en översyn av redan befintliga förordningar för att få ut stödet på ett snabbt och enkelt sätt. Handlar det om nya förordningar så förs en diskussion mellan departementen om vilken myndighet som är bäst lämpad.

Det finns önskemål om att civilsamhället ska inkluderas i samtalet om gränsdragningen kring hot och hat. När det offentliga rummet privatiseras så förväntas det att det offentliga följer och bevakar medborgarens intressen och rättigheter. Det finns internationella exempel på länder som har förbjudit och sanktionerat dessa nätjättar. Vad kan tänkas hända inom den arenan i Sverige?

Frågan om nätjättarna är en komplex diskurs. Man kan inte säga att dessa plattformar är ett neutralt åsiktstorg eftersom de är företag med algoritmer och affärsmodeller, samtidigt har de en väldigt stark ställning och utvecklingen har gått snabbt. I förhandlingar om lagstiftning på EU-nivå tittar man särskilt på de största plattformarna som har en särskilt stark och dominerade ställning i samtalet och i kommersiella aspekter. Där behöver vi ställa högre krav. Två aspekter är extra viktiga – att olagligt material tas bort samt att öka transparensen. Det bör finnas en försiktighet i att reglera för mycket, men däremot måste vi börja någonstans. För tillfället ligger politiken efter i det arbetet men EU-regelverket är en bra början och vi kan då följa hur det faller på plats.

Amanda Lind avslutade samtalet med att konstatera att det är ett spännande område att diskutera. Ett levande och fritt civilsamhälle är viktigt och hot och hat är en viktig fråga för framtiden. Hon önskade att PGF kunde formulera konstruktiva och konkreta förslag för vilka insatser som krävs framöver och vilken kunskap som saknas. Det gäller att inte normalisera situationen och där har både staten och det breda civilsamhället en viktig roll.

MUCF:s villkorsrapport

Karl Karlsson, MUCF, gav en dragning av rapporten [Ett år av utmaningar](#), samt delar ur en kommande rapport [Hot och hat mot ideella föreningar](#). Se presentation i bilaga 3.

Under dragningen uppkom en kommentar om resultatet kring dialogen mellan civilsamhället och det offentliga som många föreningar uppgett har minskat. Deltagarens uppfattning var att kontakterna snarare ökat under 2020 och frågade om det skiljer sig mellan olika typer av organisationer. Svaret från MUCF var att de inte sett någon skillnad på regional och statlig nivå, men på kommunal nivå har föreningar uppgett att kontakten minskat. Det har inte skett några mätningar av hur ofta en enskild förening haft en offentlig kontakt utan endast andelen föreningar som har haft någon kontakt med offentlig sektor under året.

#jagärhär

Audrey Lebioda från nätverket #jagärhär, som också är deltagare i PGF, bjöds in att för att samtala om nätverket, sin roll inom det samt problematiken kring hat och hot som de engagerade möter. Samtalet utgick från ett antal frågor ställda av planeringsgruppen.

Berätta om #jagärhär och din roll i nätverket?

Lebioda presenterade sig kort och övergick till att ge en introduktion om nätverkets syfte och uppkomst. #jagärhär skapades 2016 och är i grunden en Facebook-grupp. Efter migrationssituationen samma år blev det än mer hatiskt i kommentarsfält på sociala medier och hat och hot mot kvinnor och hbtq-grupper ökade. Det kan vara en svår gränsdragning mellan åsikter och hat, och den balansen är inte alltid helt självklar. Det ska vara tillåtet att yttra sin åsikt, men inte invektiv.

Nätverkets syfte är att ge människor möjlighet att reagera när grupper eller individer attackeras online för att motverka att någon skräms till självzensur och tystnad. Detta sker

genom att människor engagerar sig i kommentarsfält på sociala medier, att delta i diskussioner med fakta och stöd till den utsatta – civilkurage på nätet. Målet är att få till en bättre samtalsdebatt på exempelvis Facebook. Idag är nätet en del av vår demokrati och det är viktigt att balansera de röster som tar plats där.

Det låter som att det krävs ett stort mod för att agera på det sätt som ni gör i nätverket. Stämmer det?

Ibland har nätverket beskrivits som en armé. I starten krävdes mycket mod för att ge sig ut i kommentarsfälten men i dagsläget när medlemmarna är många fler kan man också få stöttning av varandra.

Det innebär alltså att ni lär er hur tekniken bakom, algoritmer och system fungerar?

Inom nätverket finns nu också lärdomar kring tekniken och hur den fungerar. Men de så kallade "trollen" förstod logiken mycket tidigt och har därför kunnat utnyttja det. Nu har nätverket och dess engagerade också den kunskapen och kan därför hantera det bättre. Det som är än mer tillfredsställande är när de engagerade ger sig ut i kommentarsfält och man upptäcker att andra människor följer med och gör samma sak. Det visar att insatserna ger ringar på vattnet och det blir ett enkelt sätt att påverka och visa på resultat. Att andra människor förstår sig på aktionen och väljer att göra samma sak.

Hur är ni organiserade i dagsläget och hur många är ni?

I Sverige består nätverket av drygt 70 000 individer. Det finns också fler engagerade i andra länder och det finns cirka 15–17 olika grupper runt om i världen, med totalt 150 000 medlemmar i hela världen. Främst i Europa men också i USA, Australien och Indien. Det har spridit sig fort vilket är en bekräftelse på att debatten idag inte förs på ett rimligt sätt och att många istället önskar en lugnare ton.

Vad har ni lärt er genom verksamheten?

Det är värt att säga vad man tycker och Lebioda personligen har inte själv fått något hot och hat tillbaka. Ju fler engagerade desto starkare är man tillsammans. Att frågan kommer upp i

medier och att EU börjar diskutera lagstiftning är ett kvitto på att arbetet de gör är synligt och viktigt.

Introduktion till gruppdiskussioner

Planeringsgruppen tydliggjorde hur gruppdiskussionerna skulle gå till samt presenterade frågeställningarna som diskussionen skulle utgå ifrån. Det förtydligades även att varje fråga skulle besvaras utifrån PGF:s standardfrågor; Vad kan regeringen göra? Vad kan civilsamhället göra? Vad kan parterna göra tillsammans? Detta skulle sen presenteras i helgrupp.

Redovisning av gruppdiskussioner

Vad mer behöver det offentliga och det civila samhället veta, vilka frågor är ännu inte ställda, vilken kunskap saknas på kort och på längre sikt?

Det konstaterades att det finns en gråzon med en glidande skala, från meningsutbyte till hot och hat och att det behövs ett etiskt samtal kring detta. Sen är det av vikt att undersöka vilka som blir utsatta. Hot och hat kan förekomma gentemot individer men också mot hela organisationer. Ett problem som identifierades var att det inte finns några repressalier mot personer som uppför sig illa eller hotfullt på nätet.

Deltagarna diskuterade också vikten av att förstå vilka som skriver hatiska kommentarer och vilka drivkrafter ligger bakom. Det behövs kunskap kring omfattningen av problemet, om det har blivit fler hatiska kommentarer eller om arenorna har ökat. Kopplingen till ett mer "edgy" politiskt klimat gjordes och man frågar sig om det kan ha påverkat det offentliga samtalet.

Logiken på nätet gör också att det är en minoritet som hörs mest. Det handlar om vilka som har tillgång till de digitala plattformarna och vem som tar plats. Denna minoritet blir mer och mer hotfull och problemet växer, vilket borde synliggöras. Hot och hat leder till att de som blir utsatta inte vågar prata och därmed blir en osynliggjord grupp. Det lyftes också frågor kring de anmälningar som görs vid dessa tillfällen, vilka som är mer benägna att anmäla händelser och om dessa anmälningar gör någon nytta.

Det som sker på nätet är inte en isolerad händelse. Om en person är utsatt i det fysiska rummet är denna även ofta utsatt på nätet, särskilt när det gäller unga. Ibland kanske problemet fokuseras kring nätet när det egentligen bottnar någon annanstans. Även beteendeskilnader mellan vuxna och unga diskuterades. Det fanns en uppfattning bland deltagarna att vuxna känner sig friare på nätet medan unga har en annan kunskap, som gör att de känner sig begränsade på nätet. Deltagarna undrade därför om det finns någon kunskap kopplat till beteendeskilnader.

Vad kan regeringen göra?

Det krävs en generell kunskapshöjning kring vem, varför och i vilken omfattning hotet och hatet sker samt vem som utsätts och vem som utsätter. Det handlar också om att skapa kompetens i frågor om digital verksamhet och att göra omvärldsanalyser. Kunskap- och kompetenshöjningen kan det offentliga bidra till genom bidrag till det civila samhället för att organisationerna själva ska kunna bidra med att stärka kompetensen. De sociala plattformsföretagen är också viktiga aktörer, eftersom de är ägare till och "gate keepers" för dessa plattformar. Ett förslag som också framkom är kurser om "Nätcertifiering" i likhet med HBTQ-certifieringar, kring särskilda spelregler på nätet.

Det finns lagar som reglerar delar av problematiken med hat och hot på nätet, men det finns ett behov av att veta vad det är som gäller och därför behöver detta klargöras. Där kan myndigheterna och det offentliga göra mer. Det offentliga uppmanas också att vara snabb på att ta del av och följa den forskning och utveckling som sker på området.

Vad kan civilsamhället göra?

För att öka kompetensen kan civilsamhället uppmärksamma och sprida information om frågan samt om de kunskap om de privata plattformarna. Civilsamhället kan även utveckla och sprida källkritiska verktyg. Här skulle särskilt folkbildningen kunna spela en viktig roll. De föreläsningar kring hot och hat som sker på skolorna skulle vara bra att sprida till andra delar av samhället, exempelvis genom seniorföreningar.

Det finns mycket kompetens inom civilsamhället (se exempelvis förberedelsematerialet till detta PGF) och här kan civilsamhället hjälpa varandra att identifiera samverkansmöjligheter och dela erfarenheter med varandra.

Vad kan parterna göra tillsammans?

Det behövs ett etiskt samtal kring gråskalan mellan meningsutbyte och hot och hat. I det behövs också insatser kring språk och begrepp för att öka förståelsen kring vad som är acceptabelt och inte. Här kan parterna arbeta både enskilt och tillsammans.

Det förekom diskussion kring språk och begrepp särskilt kopplat till ungdomar där deltagarna menade att en del unga befinner sig i en miljö som normaliserar vissa uttryck som egentligen inte är acceptabla. Där kan det behövas stöd i att definiera vad som är okej och inte. Här kan parterna göra gemensamma insatser, men också var och en för sig.

Hur ska vi bemöta hot och hat på kort och lång sikt, och samtidigt verka för goda villkor för det civila samhället som en central del i demokrati?

Bemötandet av hot och hat är starkt kopplat till kunskapen om problemet, eftersom vi först är i behov av kunskap för att sedan kunna ge rätt handledning. Det gäller både handledning i hur hotet och hatet kan bemötas men också hur att skydda sig ifrån det.

Deltagarna pratade om det viktiga i att inte utesluta vissa ur samtalet för att få förståelse för vad som pågår och för att inte öka polariseringen. Det gäller att hitta metoder för att bemöta de som inte är redo att utmana sina egna åsikter och inkludera dessa i våra samtal. Alla har ett ansvar för det offentliga rummet och det krävs att man vågar vara den obekväma människan. Ibland kan det också handla om att söka sig till ämnen på nätet som kan trigga hot och hat och där gå in och markera. Grupperna lyfte #jagärhär som en förebild, framförallt kopplat till att bemöta hot och hat och lyfte vikten av att ha en egen värdegrund att utgå från i dessa situationer, som att skapa interna bemötandekoder för hur man hanterar hat och hot-situationer. Forum likt PGF som möjliggör diskussion kring bemötandefrågor, även för mindre föreningar, lyftes som värdefullt kopplat till kunskapsutbyte.

Deltagarna pratade också om den generella attityden gentemot problemet med hot och hat utifrån en solidaritetsaspekt, på individ- och organisationsnivå. Både utifrån i vilken grad andra förväntas stötta men också utifrån att allmänheten tar problemet på tillräckligt stort

allvar. En grupp tipsade om en verktygslåda framtagen av [Statens medieråd](#) om hur att agera när man ser att någon utsätts för hot och hat.

Vad kan regeringen göra?

En åtgärd skulle kunna vara att säkerställa forum för den medborgerliga dialogen och på så sätt främja åsiktsutbyte. Att diskutera föreningslivet i skolan är också ett förslag –att stärka det partnerskapet.

Det finns en brist på kunskap hos både det offentliga och hos det civila samhället kring algoritmer, hur dessa påverkar den information man får på nätet och hur man kan bättre använda sig av algoritmer, men också hur man bättre kan skydda sig mot och motverka hot och hat på sociala medieplattformar. Här behöver kunskapen hos det offentliga öka och det civila samhället behöver stöd för att öka sin kunskap och kapacitet. Denna kunskapshöjning behöver vara kontinuerlig.

Vad kan civilsamhället göra?

För att bemöta hot och hat som riktas mot civilsamhället är det viktigt att ha interna värdegrunder och därmed tydliga ramar att utgå ifrån i den här diskussionen. Ramar skapar trygghet i bemötandet av hot och hat och stärker möjligheten att hantera situationen.

Det behövs ett uppsamlade forum för bemötandefrågor inom civilsamhället, för att skapa ett rum för organisationer som kanske inte är anslutna till någon paraplyorganisation, eller liknande sammanhang, men som behöver ha ett sammanhang att vända sig till med dessa frågor.

Vad kan parterna göra tillsammans?

Forum likt PGF är arenor för att pröva och ompröva idéer. Just PGF är också ett forum för bemötandefrågor för civilsamhället generellt, dit mindre föreningar kan vända sig för kunskap i dessa frågor. Dessa arenor är därför viktiga att värna.

Den generella kunskapshöjningen kring hot och hat skulle kunna ske på olika sätt. Dels skulle det offentliga kunna kroka arm med den kompetens som finns i civilsamhället för att gemensamt bidra till att öka kapaciteten hos det civila samhället, till exempel genom att ta fram metodmaterial och digitala uppförandekoder.

Val av ny ordförande

Ordförande Ida Ragnarsson redogjorde för frågan om val av ny ordförande till PGF. Uppdraget sträcker sig till konstituerande mötet 2022. Ragnarsson betonade att det inte finns någon tydlig ordning i arbetsordningen hur val av ordförande bör gå till. Information om detta samt möjlighet att kandidera har gått ut tidigare till deltagarna via mail.

Christine Cars-Ingels, Riksförbundet HjärtLung, kandiderade till ordförande. Ingen motkandiderade.

Civilsamhällesparten i PGF beslutade att välja Christine Cars-Ingels till ordförande.

Avslutande reflektioner från presidiet

Ordförande Ida Ragnarsson samt vice ordförande Anna-Karin Adolfsson delade sina reflektioner kring dagens samtal och tackade alla för deras deltagande under dagen. Mötet avslutades.